

Op de voorste rij

Engelse kerkmuziek is op dit moment buitengewoon populair in Nederland. Graeme Kay gaat op bezoek bij een koor waar de traditie door meerdere generaties gekoesterd wordt.

Zoals een lege bijenkorf een zwerm bijen aantrekt, zo lijkt het erop dat wanneer je in Nederland een koorschool bij je huis bouwt, er gelijk een koor op de stoep staat om erin te gaan zingen. En dan ook nog Engelse kerkmuziek. Hoe vreemd het ook mag klinken, dat is ongeveer hoe het Kampen Boys Choir (KBC) is begonnen in 2000. Kampen is een stadje aan de oever van de rivier de IJssel, een kort treinritje bij Zwolle vandaan, in het noordoosten van het land.

De man die op het idee kwam om deze repetitieruimte te bouwen, was Henk Stoel. Dankzij de verkoop van een succesvol, over vele jaren opgebouwd financieel bedrijf over de middelen beschikte om het gebouw te financieren en het koor tot op heden financieel te ondersteunen. Waar komt zijn interesse in koormuziek – en specifiek Engelse kerkmuziek – vandaan? “Het begon jaren geleden in 1968, toen er een plaat uitkwam met het eerste deel van de Psalmen van David, gedirigeerd door David Willcocks,” zegt Stoel. “Ik werd erdoor geboeid, zo erg zelfs dat ik vele malen afreisde naar het Verenigd Koninkrijk, op zoek naar deze muziek. En mijn visie groeide uit tot een ideaal: ik wilde ervoor zorgen dat Engelse kerkmuziek ook in Nederland wortel zou kunnen schieten, zodat mensen er ook hier van zouden kunnen genieten.”

Kampen is niet het oudste dergelijke koor in Nederland – het Roder Jongenskoor, gevestigd in de buurt van de noordelijke stad Groningen, werd opgericht in 1985 – maar de twee koren hebben wel een dirigent gemeen: Rintje te Wies leidde het Roder koor van 2006 tot 2022. In 2012 begon hij in Kampen, en nu wijdt Te Wies, die zijn opleiding heeft genoten aan het Conservatorium in Groningen, al zijn krachten aan het KBC. “Ik kende Henk, omdat hij in het bestuur zat van de koorschool in Roden, en ik had gehoord van de repetitieruimte met de prachtige vleugel. Op een zondagmiddag werd ik er uitgenodigd, en tot mijn verbazing waren er nog meer mensen. Zij bleken leden van het bestuur te zijn, en tijdens het eten boden ze mij de positie van artistiek leider aan. Daar was ik niet voor gekomen; het kwam dus behoorlijk onverwacht!

Ik raakte geïnteresseerd in Engelse kerkmuziek via mijn zoon, die hoofdsolist werd in Roden. Ik heb in korte tijd veel geleerd, mede dankzij bezoeken aan het Verenigd Koninkrijk en workshops met Andrew Nethsingha, Sarah MacDonald en anderen; en Daniel Hyde kwam ook nog een weekend naar Roden.”

Een ander door Henk Stoel ontdekt talent is Sander van der Houten, de organist van het koor. Na de jongens al regelmatig te hebben begeleid, werd

Van der Houten in 2016 aangesteld als vaste organist; hij combineert de rol met die van titulair organist van de Evangelisch-Lutherse Kerk in Den Haag, waar hij bespeler is van het Bätz-orgel uit 1762. Ook is hij de vaste begeleider van het Roder Jongenskoor. Daarnaast is hij titulair organist van de Burgwalkerk en Broederkerk en de tweede organist van de Bovenkerk – allemaal in Kampen.

Twee andere sleutelfiguren binnen de organisatie zijn de zangleraar van het koor, Jasper Schweppe, een alumnus van het Nederlands Kamerkoor; en een tweetalige lector, Alexandra van den Doel, die de rol van de liturg op zich neemt tijdens de geregeld plaatsvindende Choral Evensongs, die de ruggengraat vormen van het jaarlijkse programma van het koor.

Als u vindt dat ‘de rol van de liturg op zich nemen’ iets theatraals heeft, dan hebt u daar gelijk in: om te kunnen begrijpen hoe het koor in elkaar zit, moet u weten dat het commerciële klant is van de Kamper Bovenkerk, een voorbeeld van de ongeveer één op de vijf Nederlandse kerken – zowel protestant als katholiek – die niet langer in gebruik zijn als godshuis. De Bovenkerk (of St. Nicolaaskerk), die een imposante aanblik biedt, is een Gotische, kruisvormige basiliek, met een geschiedenis die teruggaat tot de twaalfde eeuw; ze staat bekend om het koorhek in vroeg renaissancistische stijl uit de veertiende eeuw, het eerbiedwaardige Hinsz-orgel uit 1743, en een in 1999 door Orgelmakerij Reil uit Heerde gebouwd koororgel – het instrument met twee klavieren en 29 stemmen werd geschonken door supersponsor Henk Stoel. Sinds 2017 worden er in dit reusachtige gebouw geen diensten meer gehouden, dus naast dat het koor voor een eigen lector moet zorgen, moet het ook vóór iedere uitvoering tijdelijke koorbanken opbouwen. Tijdens de Evensongs liggen ergens netjes uit het zicht de reiskoffers waarin de uitrusting van het koor wordt opgeslagen – en vervoerd, voornamelijk wanneer de Kampen boys worden uitgeleend aan de Nederlandse Bachvereniging voor haar jaarlijkse uitvoeringen van de Matthäus Passion door het hele land.

Het programmaboekje van de Evensong die ik heb bijgewoond – Purcell’s *Thou knowest, Lord*; Michael Walsh’s Responses; Psalm 147 (Stanford); Bairstow in D; *Let the people praise thee, O God* (Mathias) – vermeldt expliciet de kosten van de Choral Evensong, waar in dit geval meer dan 140 mensen van genoten, en dan niet alleen liefhebbende koorouders. De huur van de kerk was €650; verwarming €350; organist, dirigent, lector en koor €775; reiskosten en programmaboekjes €100; in totaal €1.875. Dat is veel geld, zelfs met belastingvoordelen voor donateurs – men vraagt zich af wat voor reacties zo’n gedetailleerde begroting van de kosten van een Choral Evensong zou oproepen in een Britse kathedraal. Het KBC heeft geluk met een toegewijde weldoener als Henk Stoel, en de formeel opgerichte Stichting Kampen Boys Choir zorgt voor streng zakelijk toezicht.

Maar het gepraat over kosten maakt snel plaats voor een ander onderwerp: de jongens en hun muziek. Hoe komen ze bij elkaar om te repeteren? “Op de fiets,” is Te Wies’ razendsnelle antwoord. “Serieus. Eén keer per jaar adverteren we voor zangers – het benaderen van scholen werkt niet, ontdekten we. We repeteren zowel met de jongens als met de mannen twee keer per week. De mannen op de achterste rijen zijn over het algemeen begonnen als onze eigen jongenssopranen. Het koor moet een maand lang repeteren om een Choral Evensong voor te bereiden. De toegewijde steun van de ouders is van groot belang, omdat de jongens repeteren na schooltijd en hun vriendjes hen dan altijd proberen mee te krijgen naar het voetbalveld.

De familie Stam is een toonbeeld van steun aan het KBC. Boven bij het orgel verbrandt vader Jasper, die begon als een trouwe bezoeker van de Choral Evensongs, in rap tempo calorieën, terwijl hij heen en weer vliegt om registers open te trekken voor Sander van der Houten. Beneden zetten zijn drie zoons hun tanden in Bairstow; een van hen is hoofdleder van de jongens, een ander is de precentor. “Er is maar één voorwaarde als je bij het KBC wilt: je moet kunnen lezen. Dus ik ging bij het KBC zodra ik kon lezen, toen ik vijf jaar oud was,” zegt hoofdleder Gijs. “Als ik aan Engelse kerkmuziek denk, denk ik aan zingen in kerken op hoog niveau, door jongenskoren, en aan Evensongs. Een Evensong verschilt erg van een Nederlandse kerkdienst. In Nederland zingt iedereen in de kerk mee, in Engeland zingt de gemeente alleen de hymns. Het hoge niveau van de muziek in Engeland trekt mij aan. In Nederland kun je het, als iedereen meezingt, nooit zo puur en zuiver laten klinken als tijdens een Engelse kerkdienst. Bovendien wordt Engelse koormuziek vaak uitgevoerd in kathedralen met een geweldige akoestiek, terwijl het in Nederland belangrijker wordt gevonden dat de voorganger goed te verstaan is. Als gevolg daarvan worden Nederlandse diensten gehouden in kerken waar de akoestiek vaak slecht is. Dat is waarom Engelse koormuziek mij zo aantrekt.”

“Als zesjarig jongetje stapte ik op de open dag de koorschool binnen,” zegt Gijs’ broer Nicolaas. “Na een jaar vooropleiding stroomden we door naar het Opleidingskoor. Daar oefenden we onze vaardigheden op het gebied van solfège en ritme, en werden we klaargestoomd om deel uit te gaan maken van het Concertkoor. Dat betekende: veel muziekstukken oefenen en veel Engelse teksten spreken. Aan het einde van dat jaar deed ik de test. Ik slaagde en was vanaf toen volwaardig lid. De repetities met elkaar zijn heerlijk. We vormen met alle jongens en mannen samen een diverse, maar toch heel hechte groep, waar ik me altijd thuis voel. In het met elkaar zingen ervaar ik muziek als de meest pure vorm van menselijke verbinding, wat me altijd erg gelukkig maakt. Trouwens, een wijze man zei ooit: als je echt van muziek houdt, zal je nooit helemaal ongelukkig zijn.”

“Ik denk dat Rintje het erg goed doet als koordirigent,” voegt Gijs eraan toe. “Wat ik het meest aan hem bewonder, is hoe hij met zangers op elk niveau kan werken; zowel met jongens die net beginnen als met de meeste getrainde zangers. Hij doet dit voor de jongens op een heel begrijpelijke manier en hij

gebruikt ook humor. Maar weinig mensen weten dit zo effectief te combineren. Het zorgt ervoor dat de jongens genieten van het zingen, en het houdt het voor iedereen leuk om te blijven zingen.

Ik ben absoluut van plan om bij de mannen te gaan zodra mijn stemwisseling voorbij is! Ik weet nog niet of ik alt, tenor of bas wordt, maar dat maakt me niet zoveel uit. Het belangrijkste is dat ik van zingen blijf genieten.”

Ik overdrijf niet wanneer ik, op grond van wat ik op Youtube en met mijn eigen oren in Kampen heb gehoord, zeg dat de holistische aanpak van het KBC op het gebied van training zorgt voor uitvoeringen van Engelse kerkmuziek die als norm kunnen dienen voor andere koren. Ik zou het knap vinden als de gemeenteleden van St. Paul's Cathedral of Westminster Abbey (de tweejaarlijkse Engelandreizen van het koor vormen een hoogtepunt op de kalender – de volgende is in 2024) konden merken dat het koor uit Nederland komt. In beide kerken zong Gijs Stam vorig jaar de solo in Samuel Wesley's *Blessed be the God and Father*: “Vooral in St. Paul's, met de enorme akoestiek, was het een spectaculaire ervaring om die solo te zingen. Maar niet alleen het solozingen was leuk, het klonk ook fantastisch met het hele koor. Het is geweldig om zulke mooie muziek te maken op de plek waar ze thuishoort.”

kampenboyschoir.nl

Graeme Kay is voormalig redacteur van de tijdschriften Classical Music, Opera Now en BBC Music. Nu is hij producent voor digitale platforms bij BBC Radio 3, 4 en 4 Extra.

Artikel vertaald door Lien Stam

Vertaling bijschriften foto's:

- Het Kampen Boys Choir geeft een anderhalvemeterconcert in een garage tijdens de coronacrisis, o.l.v. Rintje te Wies
- De Bovenkerk in Kampen biedt een imposante aanblik
- (Met de klok mee, links beginnend) Het Hinsz-orgel uit 1743 in de Bovenkerk; koorouder Jasper Stam registreert voor organist en koorbegeleider Sander van den Houten; sponsor Henk Stoel (zittend) kijkt toe terwijl Rintje te Wies een repetitie leidt.